

Justyna Magiera*
Uniwersytet Jagielloński
justyna.magiera@student.uj.edu.pl

Imiennictwo w parafii pw. św. Idziego w Tczycy. Dawne i współczesne motywacje nazewnicze

Streszczenie. Celem artykułu jest przedstawienie i porównanie ze sobą dawnego i współczesnego materiału antroponimicznego, który dzieli ok. 70 lat. Przedmiotem analizy są imiona nadawane dzieciom podczas chrztu świętego w parafii rzymskokatolickiej pw. św. Idziego w Tczycy (województwo małopolskie) w latach: 1946–1951 oraz 2016–2021. Tekst stanowi próbę opisu motywacji nazewniczych występujących we wspomnianych okresach. Zgromadzony materiał zawiera imiona męskie oraz żeńskie, które nadano łącznie 723 osobom. W pracy odnotowano 228 imion – 144 w pierwszym okresie oraz 84 w drugim. W materiale omówiono: motywacje nadawania imion (wpływ tradycji, imiona odziedziczone po członkach rodziny), wieloimiennictwo oraz tzw. imiona przyniesione. Analiza materiału antroponimicznego pokazuje podobieństwa i różnice w nadawaniu imion nowym członkom wspólnoty parafialnej, zarówno w połowie XX wieku, jak i w drugiej dekadzie XXI wieku.

Słowa kluczowe: imię, antroponimia, parafia rzymskokatolicka pw. św. Idziego, Tczycza

The names in the Roman Catholic Parish of St. Giles in Tczycza. The forepassed and contemporary name motivations

Summary. The aim of the article is to present and compare forepassed and contemporary anthroponymous material, which is approximately 70 years apart. The subject of the analysis are the names given to children during baptism in the Roman Catholic parish of St. Saint Giles in Tczycza (the province of Małopolska) in the years: 1946–1951 and 2016–2021. The text is an attempt to describe the naming motivations occurring in the mentioned periods. The collected material contains male and female names given to a total of 723 people. There were 228 names recorded in the work – 144 in the first period and 84 in the second. The material discusses: motivations for giving names (the influence of

* Wydział Polonistyki UJ, ul. Gołębia 16, 31-007 Kraków

tradition, names inherited from family members), multi-names and a.k.a. names “brought”. The analysis of anthroponymic material shows similarities and differences in giving names to new members of the parish community, as well as in the mid-20th century and in the second decade of the 21st century.

Keywords: first name, anthroponymy, Roman Catholic Parish of St. Giles, Tczyca, Poland

1. Wprowadzenie

W przeciwieństwie do nazwisk, przezwisk, przydomków i pseudonimów, imiona stanowią najstarszy i najbardziej trwałe zbiór antroponimów. Rozumiem je, za Marią Malec, jako jednostki antroponimiczne, które występują w każdej epoce, kulturze i strukturze komunikacyjnej oraz służą do wyodrębniania istot spośród innych członków społeczności (Malec 1998: 97-98).

Proces kształtowania się imion przebiegał wieloetapowo. Pierwotnie imię stanowiło jedyny element identyfikujący człowieka. Imiona pojawiły się już w systemie indoeuropejskim (ok. IV wieku p.n.e.) (Rzetelska-Feleszko 2006: 9-10), a dopiero z czasem, wskutek różnych przemian społecznych, do zasobu dostępnych nazw osobowych włączano antroponimy pochodzenia słowiańskiego, chrześcijańskiego oraz świeckiego (Malec 1998: 99). Współcześnie repertuar imienniczy Polaków stanowią imiona staropolskie, chrześcijańskie oraz świeckie, przy czym, jak wynika z przeprowadzonej analizy, imiona chrześcijańskie tworzą najbardziej znaczący i trwałe zbiór imion, które wciąż nadaje się dzieciom.

2. Założenia metodologiczne i przedmiot badań

Motywacje, jakie towarzyszą rodzicom w procesie nominacyjnym, w znacznej mierze zależą od wyznawanych przez nich wartości i w konsekwencji wiele mówią o przywiązaniu do tradycji, religii, relacjach międzyludzkich oraz stosunku do panujących mód (Rzetelska-Feleszko 2006: 12-13; por. Czaplicka-Jedlikowska 2008: 103; Kiszka 2014: 471; Mordań 2014: 40; Gębuś, Jagieła 2016: 187). W niniejszej pracy przedstawiony i porównany ze sobą został dawny i współczesny materiał antroponimiczny, który dzieli ok. 70 lat. Przedmiotem opracowania jest analiza motywacji imienniczych dotyczących imion nadawanych dzieciom podczas chrztu świętego w parafii rzymskokatolickiej pw. św. Idziego w Tczycy, w województwie małopolskim, w powiecie miechowskim, w gminie Charsznica. Analiza obejmuje dwa przedziały czasowe: lata 1946-1951 oraz lata 2016-2021. Opracowanie powstało z wykorzystaniem metody statystyczno-opisowej.

Pierwszym celem moich badań jest sprawdzenie, czy zebrany materiał wykazuje zróżnicowanie w zakresie motywacji nazewniczych. Wybrany przedział czasu to okres, w którym dorasta kilka pokoleń, zatem preferencje rodziców z połowy XX wieku oraz początku XXI wieku mogą się od siebie różnić. Z zebranych danych wynika, że przedstawiciele wcześniejszych generacji wybierali

dla swoich dzieci imiona chrześcijańskie. Wielokrotnie decydowali się przy tym na nadanie dziecku imienia po sobie lub po innych bliskich członkach rodziny, np. po dziadkach, babciach lub po rodzicach chrzestnych, co jest tradycyjną motywacją, popularną w Polsce (por. Czaplicka-Jedlikowska 2008: 103; Doroszewicz 2003: 100–101). W nowszych czasach ważną grupę wśród nazw osobowych stanowią imiona modne, czyli cieszące się wysoką liczbą nadań w danym roku, oraz antroponimy znane z popkultury. Wiele z nich upowszechniło się m.in. za sprawą literatury, filmu i muzyki, a także przestrzeni medialnej, która coraz częściej odgrywa decydującą rolę w wyznaczaniu trendów imienniczych (Malec 2015: 131; Mordań 2014: 41–42; por. Kiszka 2014: 466–471).

Drugim istotnym celem niniejszego artykułu jest zweryfikowanie, czy któraś z zaobserwowanych motywacji nazewniczych ma wymiar ponadczasowy, czyli w takim samym natężeniu występuje w obu badanych okresach. W tym kontekście ważną grupę stanowią imiona chrześcijańskie, które wciąż cieszą się zainteresowaniem wśród rodziców ochrzczonych dzieci. Wiele nazw osobowych zostało wybranych z uwagi na kalendarz gregoriański i przypadające w danym dniu wspomnienie świętego. Zważywszy jednak na to, że kalendarz mógł odgrywać zasadniczą rolę w wyborze imienia dla dziecka w różnych sytuacjach, za imię „przyniesione” uznaję antroponim nadany do siedmiu dni przed wspomnieniem patrona lub po nim. Wybór ten znajduje swoje potwierdzenie w badanym materiale, ponieważ różnica między dniem narodzin dziecka a wspomnieniem świętego o tym samym imieniu zwykle nie przekracza tygodnia.

Materiał badawczy wyekscerpowano z trzech ksiąg parafialnych z lat: 1946–1957, 1996–2018 oraz 2019–2021 (łącznie 723 osoby ochrzczone)¹. Poszczególne księgi różnią się od siebie wyglądem, kolorem, miarą, zawartością oraz rozmieszczeniem konkretnych informacji. Pierwsza księga obejmuje dane za lata 1946–1957. Zawiera: numer i datę spisania aktu, datę i miejscowość narodzin dziecka oraz chrztu świętego, nazwisko i imię bądź imiona ochrzczonego, nazwiska i imiona rodziców, ich wiek, wykonywany zawód oraz datę zawarcia przez nich związku małżeńskiego, nazwiska i imiona dziadków oraz chrzestnych. W księdze z tego okresu występują również dane osoby, która stawiała się po akt chrztu świętego, oraz podpis księdza, który udzielił sakramentu. Ponadto w księdze znajduje się rubryka przeznaczona na adnotacje, inne spostrzeżenia i uwagi.

Druga księga gromadzi dane za lata 1996–2018. Z kolei trzecia uwzględnia informacje od 2019 do 2021 roku włącznie². Obie księgi zawierają: numer aktu, nazwisko i imię bądź imiona ochrzczonego, datę urodzenia dziecka, termin chrztu, nazwiska i imiona rodziców oraz rodziców chrzestnych, datę zawarcia związku małżeńskiego przez opiekunów ochrzczonego i ich wiek, dane szafarza sprawującego ceremonię chrztu, a także miejsce na uwagi.

¹ Księgi parafialne zostały udostępnione przez proboszcza parafii.

² Materiał był gromadzony jesienią 2021 roku. Analiza obejmuje imiona osób ochrzczonych do 20 lipca.

Każda z ksiąg została sprawdzona i zatwierdzona przez biskupów³. Ze względu na to, że w nowszych księgach nie umieszcza się już wielu informacji, zasób imion z okresu 2016–2021 nie jest tak rozbudowany, jak w przypadku antroponimów z lat 1946–1951. Niemniej, jak wynika z danych, w czasie aktu chrztu świętego wykorzystano łącznie 228 imion – 144 w pierwszym okresie oraz 84 w drugim.

W latach 1946–1951 w parafii urodziły się 634 osoby. Z uwagi na fakt, że imiona dwojga dzieci nie są znane, ponieważ nie zostały one zapisane w księdze, w pracy przyjęto, że suma narodzin żywych wynosiła 632, z czego 327 (52%) osób to chłopcy, a 305 (48%) – dziewczynki. Liczba narodzin w poszczególnych latach została przedstawiona w tabeli 1.

Do nazwania dzieci wykorzystano 73 imiona męskie oraz 71 imion żeńskich. Spośród nich w funkcji pierwszego antroponimu wystąpiło 49 imion męskich oraz 48 kobiecych, natomiast pozycję drugiego imienia zajęło 55 męskich oraz 50 żeńskich nazw osobowych.

Tabela 1. Liczba narodzin chłopców i dziewczynek w latach 1946–1951

Rok	Liczba chłopców	Liczba dziewczynek	Łączna liczba narodzin dzieci
1946	52	66	118
1947	65	51	116
1948	51	50	101
1949	44	34	78
1950	66	50	116
1951	49	54	103

Źródło: opracowanie własne na podstawie ksiąg parafialnych z lat 1946–1957.

W latach 2016–2021 ochrzczono 91 osób, z czego 44 (48%) to chłopcy, a 47 (52%) – dziewczynki. Zestawienie z tego okresu przedstawia tabela 2.

W aktach nominacyjnych wykorzystano 39 imion męskich oraz 45 żeńskich. W funkcji pierwszego imienia pojawiły się 32 imiona męskie oraz 31 żeńskich. Z kolei w funkcji drugiego onimu wystąpiło 21 imion męskich oraz 23 kobiece.

Tabela 2. Liczba narodzin chłopców i dziewczynek w latach 2016–2021

Rok	Liczba chłopców	Liczba dziewczynek	Łączna liczba narodzin dzieci
2016	7	8	15
2017	13	11	24

³ Byli to następujący biskupi: w latach 1946–1951 ks. Czesław Kaczmarek, natomiast w latach 2016–2021 ks. Jan Piotrowski (<https://www.diecezja.kielce.pl/o-diecezji>, dostęp: 3.01.2024).

Rok	Liczba chłopców	Liczba dziewczynek	Łączna liczba narodzin dzieci
2018	6	13	19
2019	8	6	14
2020	6	4	10
2021	4	5	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie ksiąg parafialnych z lat 1996-2018 oraz 2019-2021.

Zestawienie liczbowe z dwóch przedziałów czasowych pokazuje, że liczba narodzin dzieci była siedmiokrotnie niższa w drugim okresie w porównaniu z pierwszym, co odpowiada ogólnopolskim tendencjom (GUS 2018)⁴. Niewątpliwie wpływa to na wyniki badań i nie ułatwia statystycznego porównania danych.

3. Motywacje wpływające na wybór imion w parafii pw. św. Idziego w Tczycy

Wpływ na kształt analizowanych systemów antroponimicznych mają czynniki, które determinują wybór poszczególnych imion. Interesujące jest też zjawisko wieloimiennictwa, czyli nadawanie chrzczonym dzieciom dwojga imion.

Na podstawie danych dostępnych w księgach parafialnych można ustalić trzy rodzaje motywacji w latach 1946–1951. Dzieci dziedziczyły imiona po rodzicach, po dziadkach i babciach oraz po rodzicach chrzestnych. Imię po ojcach otrzymało 51 chłopców, przy czym 14 razy wystąpiło ono w funkcji pierwszej nazwy osobowej, a 37 razy w funkcji drugiej. Aż 89 ochrzczonych przyjęło imię po dziadkach, w tym 47 razy po dziadku ze strony ojca dziecka oraz 42 – po dziadku ze strony matki. Imiona te wystąpiły 33 razy w funkcji pierwszego imienia oraz 50 – drugiego. Imiona po ojcach chrzestnych odziedziczyło łącznie 44 chłopców, z czego 22 razy nadano je jako pierwsze określenie, a 22 jako drugie.

Podobna zasada co do dziedziczności antroponimów wystąpiła u dziewczynek. Imię matczyne odziedziczyło 27 ochrzczonych, z czego 3 razy wystąpiło ono w funkcji pierwszego, a 24 – drugiego. Nazwę osobową po babciach przyjęło 57 osób, w tym 28 razy po babci ze strony ojca dziecka oraz 29 – po babci ze strony matki. Antroponimy po babciach wystąpiły 18 razy w funkcji pierwszego imienia oraz 34 – drugiego. Antroponimy po matkach chrzestnych przyjęło 35 dziewczynek, z czego 14 razy nadano je jako pierwsze imię, a 21 jako drugie.

⁴ Lata powojenne to okres wzrostu demograficznego w Polsce, natomiast w XXI wieku mamy niewielką liczbę urodzeń, a wskaźnik przyrostu naturalnego systematycznie spada od końca XX wieku i w 2017 roku był już ujemny.

W niektórych sytuacjach dorośli zapisani w księgach noszą te same imiona, więc można założyć, że dziecko uzyskało swoje imię jednocześnie po kilku osobach. Są to następujące sytuacje: dziewięciu chłopców uzyskało swoje imię zarówno po ojcu chrzestnym, jak i jednym z dziadków, sześciu po obu dziadkach, czterech po ojcu i jednym z dziadków, trzech po ojcu i ojcu chrzestnym, a dwóch po ojcu, dziadku i chrzestnym. Natomiast w wypadku dziewcząt: trzy ochrzczone otrzymały imię po matce i jednej z babć, trzy po matce chrzestnej i jednej z babć, dwie po obu babciach, jedna po matce i obu babciach, jedna po matce biologicznej i chrzestnej, jedna po matce biologicznej i chrzestnej oraz po obu babciach.

Pozostała część noworodków otrzymała imię ze względu na inne czynniki, o których trudno wnioskować na podstawie samych ksiąg parafialnych. W wielu wypadkach imiona dzieci nie są związane z nazwami osobowymi rodziców bądź pozostałych krewnych, np. dziadków i babć oraz rodziców chrzestnych. Dokumentacja parafialna jest często niekompletna i brakuje pewnych informacji, więc nie zawsze da się ustalić, czy ochrzczony odziedziczył imię po bliskich osobach, czy też nie. W księdze parafialnej z lat powojennych brakuje danych 51 dziadków oraz 72 babć dzieci ochrzczonych w Tczycy.

W latach 2016–2021 motywacje uległy pewnym zmianom. Dzieci otrzymywały imiona po rodzicach oraz po rodzicach chrzestnych. Wszystkie antroponimy użyte w aktach nominacyjnych wystąpiły w funkcji drugiego określenia. Imię po ojcu odziedziczyło siedmiu chłopców, z czego jeden z ochrzczonych otrzymał je równocześnie po ojcu i po ojcu chrzestnym. Imiona po matkach odziedziczyły cztery osoby, natomiast imię po matce chrzestnej otrzymała jedna dziewczynka. Podobnie jak w wypadku okresu powojennego, imiona pozostałych dzieci mają inną motywację i nie wynika ona z najbliższych relacji rodzinnych.

Nadawanie dziecku imion po rodzicach bądź innych bliskich osobach zdarzało się zarówno w pierwszym, jak i w drugim przedziale czasowym. O ile jednak imiona nadawane w latach 1946–1951 występowały w funkcji pierwszego lub drugiego imienia, to w latach 2016–2021 wszystkie te antroponimy nadano dzieciom w funkcji drugiego imienia. Warto również nadmienić, że tendencja do nadawania dziecku dwojga imion (np. *Stanisław Wojciech*, *Mirosława Barbara*) występowała w obu okresach w równym stopniu. Po wojnie drugie imię otrzymało 489 osób (77%), a w ostatnich latach – 67 (74%).

Jak wynika z analizy, do najczęściej wybieranych imion męskich w pierwszym okresie należą: *Stanisław* (83)⁵, *Jan* (50), *Józef* (44) oraz *Andrzej* (34), a do żeńskich: *Maria* (95), *Zofia* (72), *Teresa* (37), *Krystyna* (32), *Helena* (30) i *Anna* (26). Powyższe antroponimy występują zarówno jako imiona pierwsze, jak i drugie i odznaczają się ponad 4-procentową frekwencją. Oprócz tego niektóre imiona są używane wyłącznie w funkcji pierwszego imienia, np.:

- a) imiona męskie: *Zbigniew* (5), *Albin* (3), *Edmund* (3), *Benedykt* (1) i *Julian* (1),
- b) imiona żeńskie: *Wanda* (3), *Albina* (1), *Bożena* (1), *Longina* (1) i *Pelagia* (1).

⁵ W nawiasie podano liczbę nominacji.

Natomiast jedynie na drugiej pozycji występują:

- a) imiona męskie: *Antoni* (7), *Szczepan* (5), *Idzi* (4), *Florian* (1) i *Wawrzyniec* (1),
- b) imiona żeńskie: *Józefa* (8), *Alfreda* (1), *Eleonora* (1), *Regina* (1) i *Stefania* (1).

W drugim przedziale czasowym największą popularnością cieszyły się antroponimy męskie takie jak: *Mikołaj* (5), *Wiktor* (5), *Szymon* (4), *Filip* (3), *Jan* (3), *Karol* (3), *Marek* (3), *Marcel* (3), *Miłosz* (3), *Oliwier* (3), *Paweł* (3), *Piotr* (3) oraz żeńskie: *Maria* (6), *Laura* (6), *Alicja* (5), *Amelia* (4), *Emilia* (4), *Lena* (4) i *Zofia* (4). Podobnie jak we wcześniejszym okresie, antroponimy te występują z 4-procentową frekwencją.

Wyłącznie jako pierwsze nadano:

- a) imiona męskie: *Adam* (1), *Błażej* (1), *Milan* (1), *Oktawian* (1) i *Tadeusz* (1),
- b) imiona żeńskie: *Emilia* (4), *Lena* (4), *Adela* (1), *Nikola* (1) i *Wiktoria* (1).

Wyłącznie w funkcji drugiego wystąpiły:

- a) imiona męskie: *Dawid* (1), *Emil* (1), *Józef* (1), *Leon* (1) i *Wojciech* (1),
- b) imiona żeńskie: *Aleksandra* (2), *Blanka* (2), *Lucyna* (1), *Marianna* (1) i *Rita* (1).

Można wskazać, które onimy cieszą się największą frekwencją, zarówno w pierwszym, jak i w drugim przedziale czasowym, biorąc pod uwagę ich procentowy udział w liczbie nadań. Za takie antroponimy uznaję te, które w materiale pojawiły się z 4-procentową lub większą częstotliwością. Do najpopularniejszych imion męskich należy antroponim *Jan*, a do żeńskich *Maria* i *Zofia*. W pierwszym okresie imię *Jan* zostało nadane 50 razy (8,7%) na wszystkich 575 nadań (jako imię pierwsze i drugie), a w drugim – 3 razy (4,1%) na 73 nadania. Imię *Maria* w latach 1946–1951 odnotowano 95 razy (17,3%) na 549 nadań, a forma *Zofia* pojawiła się 72 razy (13%). W latach 2016–2021 antroponim *Maria* wystąpił 6 razy (7%) na 85 nadań, natomiast imię *Zofia* – 4 (4,7%). Niższe wartości procentowe dla nadań współczesnych wynikają z faktu, że liczba urodzeń w XXI wieku jest znacznie niższa niż w połowie wieku XX.

W zebranych materiale można wyróżnić również nazwy, których częstotliwość nadania w latach 2016–2021 najbardziej wzrosła lub zmalała. Większą liczbę nadań mają: *Mikołaj* (2/5⁶), *Wiktor* (1/5), *Laura* (0/6) i *Emilia* (1/4). Natomiast formy, których frekwencja zdecydowanie się zmniejszyła, to imiona męskie takie jak: *Stanisław* (83/2), *Józef* (44/1), *Wojciech* (11/1) i *Adam* (10/1) oraz żeńskie: *Krystyna* (32/2), *Marianna* (20/1) i *Barbara* (15/0).

Niektóre formy są charakterystyczne tylko dla jednego przedziału czasowego. Przykładowo w latach 1946–1951 pojawiły się męskie imiona takie jak: *Albin*, *Florian*, *Kazimierz*, *Sylwester* i *Wawrzyniec* oraz żeńskie: *Alfreda*, *Barbara*, *Eleonora*, *Leokadia*, *Romana* i *Wiesława*, których w drugim okresie w ogóle nie odnotowano.

⁶ Pierwsza liczba oznacza, że imię wystąpiło w latach 1946–1951, a druga odnosi się do lat 2016–2021.

Wyłącznie w latach 2016–2021 odnotowano imiona męskie takie jak: *Błażej, Emil, Łukasz, Milan, Oktawian* i *Szymon* oraz żeńskie: *Amelia, Blanka, Laura, Milena, Rita* i *Weronika*.

Warto też zwrócić uwagę na współwystępowanie imion męskich i ich odpowiedników żeńskich, np. *Aleksander – Aleksandra, Bogustaw – Bogustawa, Józef – Józefa, Roman – Romana, Stanisław – Stanisława* czy *Zdzisław – Zdzisława*. Co ciekawe, warianty żeńskie derywowane od imion męskich występują częściej niż ich podstawowe odpowiedniki. Ponadto niektóre z wymienionych form męskich w ogóle nie pojawiły się w materiale (np. *Alfred* i *Walerian*), podczas gdy ich odpowiedniki żeńskie (*Alfreda, Waleria*) są w Tczycy używane.

Na uwagę zasługuje również stosowana w księgach parafialnych niejednolita pisownia niektórych imion, np. *Dyonizy, Jakób, Lucian* oraz *Alicia, Bożenna, Leokadja* i *Pelagija*. Współcześnie, oprócz imienia *Bożenna* (por. PESEL 2022), większość z wymienionych antroponimów ma inny zapis. Dawniej jednak pewne formy uznawano za poprawne i zgodne z obowiązującymi normami ortograficznymi, np. *Dyonizy* czy *Jakób* (RJP 2005). W wypadku pozostałych imion ich zapis wynikał prawdopodobnie z przyzwyczajenia autora wpisu do dawnej ortografii lub był spowodowany nieuwagą osoby wprowadzającej dane ochrzczonego do księgi metrykalnej (por. Mazurowska 2008: 90–91).

W badaniach antroponimicznych, zwłaszcza w aspekcie historycznym, specyficzny problem badawczy stanowią imiona dzieci nieślubnych, np. nazwania o możliwym charakterze piętnującym bądź pozwalającym stwierdzić, że ochrzczony nie urodził się w związku sakramentalnym (Wróbel-Kącka 2022: 154; por. Umińska-Tytoń 2017: 205–208; Teleszewska 2014: 390–391). Repertuar imion w parafii w Tczycy w żaden sposób nie wiąże się ze stanem cywilnym rodziców. W powojennych księgach parafialnych o sytuacji rodzinnej można wnioskować na podstawie braku informacji o ojcu. W przeciwieństwie do wcześniejszego okresu w latach 2016–2021 dane ojca zostały odnotowane. W pierwszym okresie sześćcioro dzieci urodzonych poza związkiem małżeńskim otrzymało imiona: *Stanisław, Mieczysław, Mirosław* i *Władysław* oraz imię żeńskie *Anna*, które odnotowano dwukrotnie. W latach 2016–2021 dziecko spoza małżeństwa ochrzczono raz. Dziewczynka otrzymała jedno z modnych imion, popularnych w Polsce ostatnimi czasy⁷. Wszystkie te nominacje mają charakter neutralny i nie wykluczają jednostki ze wspólnoty komunikacyjnej. Poszczególne określenia należą do kanonu antroponimów słowiańskich lub chrześcijańskich i mają wielowiekową tradycję. Poza tym są to formy, które w zebranym materiale badawczym wystąpiły niekiedy z dużą liczbą nadań, np. imię *Stanisław* – 49 nadań jako imię pierwsze i 34 jako drugie.

W kontekście użyć tego rodzaju nominacji warto nadmienić, że oprócz braku informacji o ojcach dzieci w księgach parafialnych nie ma informacji o dziadkach i babciach ze strony ojca. Zależność ta jest widoczna we wszystkich

⁷ Ze względu na ochronę dóbr osobistych dziecka nie podaję imienia dziewczynki.

przypadkach. Tylko w jednym z aktów zarejestrowana jest pewna uwaga. Odnosi się ona do rzymskokatolickiego wyznania ojca dziecka. W innej z metryk brakuje z kolei informacji o ojcu chrzestnym.

W zebranym materiale ważną grupę stanowią imiona „przyniesione”, czyli nadane ze względu na zbieżność lub bliskość daty narodzin i potencjalnej daty imienin nowo narodzonego dziecka (Kresa 2013: 108–109; por. Umińska-Tytoń 2017: 199–201). W okresie powojennym 36 osób otrzymało imię ze względu na wspomnienie świętego. Stanowi to 6% wszystkich ochrzczonych – 23 chłopców (64%) oraz 13 dziewcząt (36%). Natomiast w drugim przedziale czasowym sytuacja taka wystąpiła wyłącznie raz. Imię po świętym patronie odziedziczył jeden chłopiec, co stanowi 1,1% wszystkich ochrzczonych. Oprócz antroponomów, które jednoznacznie wiążą się ze wspomnieniem świętego w dniu narodzin dziecka, w materiale badawczym pojawiły się imiona niezwiązane bezpośrednio z dniem narodzin, ale z dniami poprzedzającymi go lub następującymi po nim. Przykładowo, 24 i 25 marca to dni wspomnienia św. Marii, a dziewczynka, która urodziła się 21 marca, otrzymała właśnie to imię.

Sięgając do ogólnopolskich danych statystycznych opracowanych na podstawie bazy PESEL, można zauważyć, że część imion, która cieszyła się największym zainteresowaniem w Polsce w latach 2016–2021, pojawiła się również w parafii w Tczycy⁸. Statystyka dotyczy następujących danych z wystąpieniami imion:

- 2016 – *Szymon* (3)⁹ i *Zuzanna* (1),
- 2017 – *Kacper* (10), *Aleksander* (7), *Filip* (6), *Szymon* (4), *Jakub* (2) oraz *Alicja* (8), *Amelia* (7), *Hanna* (6), *Lena* (4),
- 2018 – *Kacper* (10), *Franciszek* (6) oraz *Amelia* (9), *Hanna* (5), *Maja* (3), *Zuzanna* (1),
- 2019 – *Mikołaj* (8), *Szymon* (5), *Zofia* (3) i *Zuzanna* (1),
- 2020 – *Mikołaj* (8), *Maria* (10), *Laura* (9) i *Lena* (6),
- 2021 – *Jan* (2) i *Lena* (9).

Można w tym miejscu wysunąć wniosek, że rodzice chętnie sięgali po imiona popularne i modne w danym czasie w Polsce. Zagadnienie to jest warte uwagi zwłaszcza ze względu na mniejszą liczbę ochrzczonych w tym okresie. Mimo to niektóre imiona pojawiły się w parafii kilkakrotnie w danym roku bądź w przebiegu sześciu lat, tj. od 2016 do 2021 roku włącznie. Na przykład w 2017 roku

⁸ W pracy uwzględniono imiona występujące w latach 2016–2021, zbieżne z tymi, które są odnotowane w rejestrze PESEL.

⁹ W nawiasie podano numer miejsca zajmowanego przez imię w rankingach ogólnopolskich.

ochrzczono 13 chłopców oraz 11 dziewcząt, a nazwy osobowe *Filip*, *Amelia* i *Lena* pojawiły się wtedy dwukrotnie.

Ciekawą motywację nazewniczą stanowi wybór imion ze względu na oryginalność oraz na warstwę foniczną i semantyczną imienia. W związku z tym, że jest to właściwość trudna do zbadania, ponieważ rodzice kierują się indywidualnymi preferencjami, pozostaje ona jedynie w sferze hipotez (por. Kiszka 2014: 466–468). Przymiślnie do tej kategorii można by zaliczyć imiona takie jak: *Beniamin*, *Milan*, *Diana*, *Rita*, *Aurelia* i *Blanka*. Przemawia za tym m.in. fakt, że wszystkie z powyższych form wystąpiły w zestawieniu wyłącznie raz, a swoją popularność w Polsce zyskały stosunkowo niedawno.

Istotną tendencją, która spaja oba przedziały czasowe, jest występowanie imion takich jak np. *Adam*, *Jakub*, *Jan*, *Stanisław*, *Wojciech*, *Anna*, *Maria*, *Magdalena*, *Zuzanna* i *Zofia*. Są to antroponimy znajdujące się na liście imion ogółu osób żyjących i nieżyjących, zanotowane w rejestrze PESEL na wysokich pozycjach. Wszystkie występują w księgach parafialnych z różną częstotliwością, niemniej ich stała obecność potwierdza, że nadal cieszą się zainteresowaniem rodziców i są chętnie wybierane dla dzieci, zarówno w funkcji pierwszego, jak i drugiego imienia.

Na uwagę zasługują również imiona dwóch patronów parafii, czyli św. Idziego oraz św. Jana Nepomucena, jako potencjalnych patronów dziecka. Imię *Idzi* pojawiło się wyłącznie w latach 1946–1951 i nadano je cztery razy w funkcji drugiego imienia. Dwóch ochrzczonych otrzymało je po dziadku, a dwóch – z innych, nieustalonych przyczyn. Natomiast imię *Jan* wystąpiło w obu przedziałach czasowych. W pierwszym okresie nadano je pięćdziesiąt razy, a w drugim trzy. Częstotliwość występowania obu imion pokazuje, że nazwa osobowa *Jan* cieszyła się większym zainteresowaniem niż antroponim *Idzi*. Wysoka liczba nadań tego dziś już w zasadzie historycznego imienia mogła jednak wynikać z różnych przesłanek, niemożliwych do ustalenia na podstawie akt metrykalnych. Z kolei drugi człon – *Nepomucen* – nie został użyty w żadnym z przeanalizowanych okresów¹⁰.

Wymienione motywacje nazewnicze należą do inspiracji potwierdzonych badaniem. Można z dużą dozą prawdopodobieństwa założyć, że oprócz tego rodzice decydują się niekiedy na wybór imienia ze względu na postać znaną ze świata literackiego bądź medialnego, pozytywne skojarzenia z nosicielem danego imienia oraz sympatię do tej osoby (por. Cieślakowa, Malec 2007: 95–97),

---

¹⁰ Warto nadmienić, że mimo niskiej frekwencji antroponim *Nepomucen* wciąż występuje w systemie imienniczym osób żyjących oraz nieżyjących (3 nadania jako imię pierwsze oraz 105 jako drugie, a także 2 użycia w połączeniu z imieniem *Jan*). Zob. https://dane.gov.pl/pl/dataset/1501,lista-imion-wystepujacych-w-rejestrze-pesel/resource/44837/table?page=1&per_page=20&q=Nepomucen&sort= (dostęp: 3.01.2024) oraz https://dane.gov.pl/pl/dataset/1501,lista-imion-wystepujacych-w-rejestrze-pesel/resource/44840/table?page=1&per_page=20&q=Nepomucen&sort= (dostęp: 3.01.2024).

np. *Amelia*¹¹, *Alicja*¹², *Lena*, *Maja*, *Maria*, *Mikołaj* i *Szymon*¹³. Tego rodzaju zależności nie sposób jednak zbadać wyłącznie na podstawie ksiąg parafialnych. Badania takie wymagają bardziej rozbudowanej analizy, w której uwzględni się informacje uzyskane bezpośrednio od rodziców.

4. Wnioski

Znaczący wpływ na charakterystykę materiału antroponimicznego mają informacje umieszczone w księgach parafialnych, ponieważ w dużym stopniu determinują one kierunek analizy. Warto nadmienić, że brak niektórych danych – jak np. imion dziadków i babć – sprawia, że omawiane okresy (1946–1951 oraz 2016–2021) są ze sobą pod pewnymi względami nieporównywalne.

Analizy, w tym badania popularności niektórych imion, nie ułatwia również dysproporcja pomiędzy liczbą urodzeń w poszczególnych przedziałach czasowych. Z danych zawartych w księgach wynika, że – w porównaniu do pierwszego badanego okresu – liczba urodzeń dzieci była siedmiokrotnie niższa w latach 2016–2021. W okresie powojennym wykorzystano łącznie 144 określenia, natomiast w nowszym – 84. Liczba użyć poszczególnych imion zmalała, a 60 z nich w ogóle nie pojawiło się w latach 2016–2021.

Wielokrotnie dzieci dziedziczyły swoje imiona po innych osobach, np. mamie, tacie, dziadku, babci, chrzestnym bądź chrzestnej. W latach 1946–1951 zjawisko to wystąpiło 184 razy w wypadku imion męskich oraz 119 – żeńskich. Wówczas dzieci dziedziczyły imiona po rodzicach, po dziadkach i babcicach oraz po chrzestnych. Z kolei w latach 2016–2021 tylko 7 chłopców oraz 5 dziewczynek otrzymało swoje imię po rodzicach bądź chrzestnych. Warto zauważyć, że ochrzczeni częściej otrzymywali antroponim po bliskiej osobie w funkcji drugiego imienia. Oprócz tego niektóre dzieci odziedziczyły swoje imię jednocześnie po kilku osobach. Praktyka ta nie była zbyt częsta, niemniej z perspektywy lat pokazuje ona dbałość rodziców o zachowanie antroponimów w kilku następujących po sobie pokoleniach. Poza tym jest wyrazem czci i szacunku wobec krewnych (Doroszewicz 2003: 100).

Ciekawą i ważną motywacją wydaje się również nadawanie dziecku imienia po świętym patronie. Jest to zabieg, który występuje w obu przedziałach

---

¹¹ Popularność imienia wzrosła za sprawą wyreżyserowanego w 2001 roku filmu *Amelia* Jean-Pierre'a Jeuneta, <https://kobieta.interia.pl/zycie-i-styl/news-imie-jak-z-filmu-czyli-kinematograficzne-inspiracje-przyszly,nId,5552683> (dostęp: 3.01.2024).

¹² Przymuszczenie nadanie imienia *Alicja* mogło wynikać ze znacznej poczytności książki Le-wisa Carrolla *Alicja w Krainie Czarów*, <https://kobieta.interia.pl/zycie-i-styl/news-imie-jak-z-filmu-czyli-kinematograficzne-inspiracje-przyszly,nId,5552683> (dostęp: 3.01.2024).

¹³ Imiona te są popularne szczególnie wśród dziecięcych bohaterów serialowych, np. w *Barwach szczęścia* występują: *Marysia* i *Maja* (<https://barwyszczescia.vod.tvp.pl/21291981/bohaterowie>, dostęp: 3.01.2024), a w *M jak miłość*: *Mikołaj*, *Szymek*, *Lena* i *Maja* (<https://mjakmilosc.vod.tvp.pl/21292152/bohaterowie>, dostęp: 3.01.2024).

czasowych. Antroponim po osobie świętego lub świętej otrzymało łącznie 37 chłopców i dziewczynek. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że w latach 1946–1951 tendencja ta wystąpiła 36 razy, a w latach 2016–2021 tylko raz, należy stwierdzić, że fenomen tego rodzaju imion traci na znaczeniu. Rodzice korzystają prawdopodobnie z innych możliwych i dostępnych współcześnie źródeł, a sam kalendarz nie stanowi już dla nich inspiracji. Podobnie jest z imionami patronów parafii. Antroponimy te wystąpiły z różną częstotliwością lub w ogóle ich nie odnotowano (*Nepomucen*). Jak jednak wspomniano, ich obecność w repertuarze imienniczym mogła wynikać z innych przyczyn.

Chrzczone w parafii dzieci otrzymywały imiona również z uwagi na inne czynniki. Można przyjąć, że rodzice zwracali uwagę na oryginalność antroponimu, czyli brak występowania danej formy w rodzinie, warstwę foniczną i semantyczną imienia oraz szeroko pojmowaną estetykę. Istnieje także prawdopodobieństwo, że istotną rolę w wyborze nazwy osobowej odgrywała sympatia do postaci znanej ze świata medialnego, np. aktora bądź piosenkarza, lub osoby z bliskiego otoczenia, np. kolegi lub koleżanki (por. Czaplicka-Jedlikowska 2008: 103).

Ważna obserwacja wiąże się również z faktem, że kilkanaście antroponimów wystąpiło tylko w pierwszym okresie, a następnie zanikło, lub pojawiło się wyłącznie w materiale z XXI wieku. Poza tym frekwencja niektórych onimów zwiększyła się lub zmniejszyła. Spośród wszystkich antroponimów z obu okresów trzy z nich odznaczają się największą popularnością i są to imiona: *Jan*, *Maria* i *Zofia*. Pozycja tych onimów wynika nie tylko z liczby nadań, ale także z ich procentowego udziału względem pozostałych określeń. W drugim okresie narodziło się zdecydowanie mniej dzieci, niemniej imiona te wystąpiły kilka razy, co wciąż stanowi znaczącą frekwencję.

Interesująca jest także kwestia zapisu antroponimów. W latach 1946–1951 niektóre imiona miały inną pisownię. Ich zapis wynikał prawdopodobnie z przyzwyczajenia autora do wcześniejszych form lub był spowodowany omyłką. Współcześnie formy te są postrzegane jako błędne i niezgodne z obowiązującymi regułami.

Analiza dawnego i współczesnego materiału antroponimicznego pozwoliła wskazać najważniejsze różnice i podobieństwa w zakresie nadawania imion dzieciom ochrzczonym w parafii pw. św. Idziego w Tczycy. Wśród najczęstszych motywacji warto wymienić: wybór imienia ze względu na rodziców i pozostałych krewnych (występowanie formy we wcześniejszych pokoleniach, zależność ta jest widoczna zwłaszcza w pierwszym okresie), związek imienia z dniem narodzin (imiona „przyniesione”) oraz panującą modę nazewniczą. Wszystkie ze wspomnianych motywacji cechują się określonymi właściwościami i występują w mniejszym bądź większym natężeniu. Oprócz tego można przypuszczać, że rodzice przy wyborze imion kierują się innymi przesłankami.

Literatura

- Cieślakowa A., Malec M., 2007, *Nadawanie imion „literackich” w Polsce*, „Jezikoslovni zapiski” 13/1-2, s. 95-102.
- Czaplicka-Jedlikowska M., 2008, *Współczesne tendencje kulturowe w nadawaniu imion dzieciom na przykładzie Łobżenicy*, „Linguistica Bidgostiana” V, s. 96-110.
- Doroszewicz K., 2003, *Psychologiczne aspekty imion ludzkich*, „Psychologia Jakości Życia” 2/1, s. 89-110.
- Gębuś D., Jagieła J., 2016, *Nadanie imienia – początek biografii a skrypt*, „Edukacyjna Analiza Transakcyjna” 5, s. 179-197. <https://doi.org/10.16926/eat.2016.05.12>
- GUS (Główny Urząd Statystyczny), 2018, *100 lat Polski w liczbach. 1918-2018*, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5501/30/1/1/100_lat_polski_w_liczbach_1918-2018.pdf (dostęp: 18.12.2023).
- Kiszka B., 2014, „Sidney”, „Mohamed” i „Kaspian”... – o egzotyzacji imion w wybranych miastach Śląska na tle ogólnych tendencji we współczesnej antroponimii, w: P. Żmigrodzki, S. Przęczek-Kisielak (red.), *Bogactwo współczesnej polszczyzny*, Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, s. 465-473.
- Kresa M., 2013, *Antroponimia historycznego pogranicza mazowiecko-podlaskiego w XVIII wieku na przykładzie parafii Stoczek w ówczesnym dekanacie kamieńczykowskim. Imiona*, Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.
- Malec M., 1998, *Imiona*, w: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*, Warszawa-Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, s. 97-118.
- Malec M., 2015, *Kulturowe przyczyny zmian w polskim imiennictwie osobowym (w ujęciu diachronicznym)*, „Onomastica” LIX, s. 123-136. <https://doi.org/10.17651/ONOMAST.59.7>
- Mazurowska A., 2008, *Sytuacja socjolingwistyczna ludności mieszanej polsko-ukraińskiej w Baniach Mazurskich*, „Studia Germanica Gedanensia” 17, s. 84-93.
- Mordań M., 2014, *Trwanie i przemijanie w kontekście współczesnej kultury nazewnictwa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Linguistica” IX, s. 40-48.
- PESEL, 2022, *Imiona żeńskie nadane dzieciom w Polsce w 2022 r. – imię drugie*, https://dane.gov.pl/pl/dataset/219/resource/44829/table?page=1&per_page=20&q=&sort= (dostęp: 18.12.2023).
- RJP (Rada Języka Polskiego), 2005, *Xawery*, https://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=898:xawery62&catid=76&Itemid=209 (dostęp: 20.08.2023).
- Rzetelska-Feleszko E., 2006, *W świecie nazw własnych*, Warszawa-Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie.
- Teleszewska M., 2014, *Status prawny dzieci nieślubnych na ziemiach polskich w dobie zaborów w świetle Kodeksu Cywilnego Napoleona I*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 66(1), s. 383-392. <https://doi.org/10.14746/cph.2014.46.1.19>

- Umińska-Tytoń E., 2017, *Imiona dzieci nieślubnych na tle obyczaju imienniczego w XIX wieku w Działoszynie*, „Onomastica” LXI/2, s. 193–217. <https://doi.org/10.17651/ONOMAST.61.2.16>
- Wróbel-Kącka K., 2022, *Zefiryjna, Peregryna, Dydak... o imionach wybieranych dla dzieci nieślubnych w XIX wieku (na przykładzie ksiąg metrykalnych parafii Trzciana i Żegocina)*, „Językoznawstwo” 2/17, s. 153–162. https://doi.org/10.25312/2391-5137.17/2022_11kww